

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Development Guidelines of Cooperative and Work-Integrated Education for
the Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Received: August 1,2021

Revised: September 3,2021

Accepted: September 20,2021

มนตรี คำวัน¹, อีรววัฒน์ วงศ์วรณู²,
พุดิพร เจียรประวัติ³ และอารีรัตน์ โสมประเสริฐ⁴
Montri Khamwan¹, Teerawat Wongwarunyu²
Puttiporn Jearaprawat³ and Areerat Homprasert⁴

บทคัดย่อ

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นระบบที่มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นจัดให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาสลับกับการไปหาประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการอย่างมีระบบ ด้วยความร่วมมือจากสถานประกอบการและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นระบบการศึกษาที่ผสมผสานการเรียนกับการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE) และถือเป็นพันธกิจสัมพันธ์ (Engagement) ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการรูปแบบหนึ่ง

คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นคณะหนึ่งที่มีความสำคัญในการผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษา มีภารกิจในการผลิตบัณฑิต การศึกษาวิจัยพัฒนานวัตกรรม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ บริการวิชาการแก่ชุมชน สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทุกภารกิจมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาคนและสังคมให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพ และมีความสามารถในการแข่งขัน สอดรับกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education) (TQF: HEd) จึงควรหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) ในเรื่องของการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) การพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายสถานประกอบการ (ทั้งสถานประกอบการภาครัฐและสถานประกอบการภาคเอกชน) และการพัฒนารูปแบบการนิเทศงานสหกิจศึกษา เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) ให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป

^{1,2,4} อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Lecturer, public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University.

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Lecturer, Laws Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University.

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน, สหกิจศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Abstract

Cooperative Education is an essential system for educational management. In present, it is emphasized on learning and teaching management in schools along with authentic experience in workplaces systematically with cooptation from related sectors which is an education system that integrates learning with working or Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE). In addition; it is also a form of engagement between educational institutes and workplaces.

The faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University recognizes the importance of generating manpower at higher education level with the mission to produce the graduates, research to create innovations to develop the body of knowledge, to offer community service, to inherit local wisdom, and to maintain cultural arts. All missions focus on the development of human and society to be filled with strength, quality, and ability to compete in accordance with Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF: HEd). Consequently, it needs to find out development guidelines of Cooperative and Work-Integrated Education in terms of competency development for students of Cooperative and Work-Integrated Education in workplaces as stated in Thai Qualification Framework for Higher Education (TQF), the development of cooperation with network of workplace network (both government and private workplaces) , and the development of the form of the Cooperative and Work-Integrated Education supervision to create the guidelines to develop the cooperative and Work-Integrated Education to be effective and appropriate for the context of education management in the current situation.

Keywords: Learning and teaching management based on Cooperative and Work-Integrated Education, cooperative Education, Faculty of Humanities and social sciences, Loei Rajabhat University.

บทนำ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นคณะหนึ่งที่มีความสำคัญในการผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษา มีภารกิจในการผลิตบัณฑิต การศึกษาวิจัยพัฒนานวัตกรรม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ บริการวิชาการแก่ชุมชน สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทุกภารกิจมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาคนและสังคมให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพ และมีความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นในการดำเนินการกิจทุกด้านของคณะฯ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย คณะฯจึงต้องมีกลยุทธ์ที่เหมาะสม และต้องตอบสนองยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นโยบายและยุทธศาสตร์การ

อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563 – 2570 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ตลอดจนต้องคำนึงถึงการบูรณาการยุทธศาสตร์พื้นที่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาประเทศ และจากความท้าทายของนโยบายประเทศไทย 4.0 ทำให้การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาเพื่อให้ทันกับ กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้น กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางการพัฒนา ขับเคลื่อนหลักสูตร ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานให้มากที่สุด

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Education) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะ เป็นกรณีหนึ่งของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ช่วยให้นักศึกษามีโอกาสในการประยุกต์ความรู้สู่ทักษะการทำงาน และทักษะเฉพาะที่สัมพันธ์กับวิชาชีพ ได้รู้จักชีวิตการทำงานที่แท้จริง ก่อนสำเร็จการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เล็งเห็นความสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสู่สังคม และพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการแข่งขันเพื่อมุ่งความเป็นเลิศในระดับสากล จากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันเข้าทำงานมากขึ้น รวมถึงปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) โอกาสในการได้งานทำน้อยลง ดังนั้น หากมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตเพื่อสร้างความพร้อมให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยฯ เข้าสู่โลกของการทำงานจริง Real work experience ต่อไป

ความเป็นมาของสหกิจศึกษา

สหกิจศึกษาของไทย มีพัฒนาการเริ่มขึ้น ในสมัยรัฐบาล ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี เห็นชอบให้ดำเนินการจัดตั้ง มหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นในภูมิภาค และรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดตั้งมหาวิทยาลัย เพื่อจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัย จำนวน 2 แห่ง คือ ที่จังหวัดนครราชสีมา (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี) และที่จังหวัดนครศรีธรรมราช (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์) ซึ่งคณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง และคณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยตั้งใหม่ ได้ทำการศึกษาแนวทาง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตรูปแบบใหม่ให้มีความแตกต่าง กับมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งมานาน โดยการนำเอาข้อมูลแผนพัฒนาอุดมศึกษา 15 ปี มากำหนดแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนานักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประกอบกับข้อมูลการวิจัยของทบวงมหาวิทยาลัยได้ทำการศึกษาติดตามผลการใช้บัณฑิต พบว่าปัญหาคุณภาพบัณฑิต มีดังนี้ 1) บัณฑิตมีความรู้ภาคทฤษฎีแต่เกิดช่องว่างระหว่างการทำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ หรือการประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติ 2) บัณฑิตที่สำเร็จไปต้องการเป็นพนักงานในสำนักงานมากกว่า แต่ความต้องการขององค์กรผู้ใช้ต้องการบัณฑิตที่ทำงาน กลางแจ้งได้ และ 3) บัณฑิตมีทักษะด้านภาษาอังกฤษไม่ดี จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตใน ประเทศต่างๆ ทั่วโลก คณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง มีความเห็นตรงกันว่าวิธีการจัดการศึกษาที่ สามารถพัฒนา คุณภาพบัณฑิตได้ผลดีคือ การจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นสถาบันอุดมศึกษา แห่งแรกที่ได้ดำเนินการนำร่องจัดการเรียนการสอนระบบสหกิจศึกษา โดยออกแบบหลักสูตรและจัดระบบการศึกษา รองรับสหกิจศึกษา ต่อมาปี พ.ศ.2545 ทบวงมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็น ถึงความสำคัญของสหกิจศึกษาจึงได้จัดทำโครงการพัฒนา สหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาขึ้นเป็นโครงการเร่งด่วน และ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้นได้ประกาศนโยบายสนับสนุนด้านการเงินแก่สถาบันอุดมศึกษาที่จัดสหกิจศึกษา การดำเนินงานสหกิจศึกษาในช่วงแรกนั้นเป็น แบบทวิภาคีโดยเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ ต่อมาได้พัฒนา

ความร่วมมือเป็นแบบ พหุภาคี โดยมีสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการเป็นหลัก และเมืองครุภาครัฐ
องค์ระภาคเอกชน สมาคมวิชาการวิชาชีพ เข้ามาเป็นองค์กรสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น (พาทีศ คงโสมมา, 2555,
20)

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) จึงถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ผสมผสานการเรียนกับ
การปฏิบัติงาน (Work Integrated Learning) เพื่อเพิ่มคุณภาพการทำงานของบัณฑิตผ่านประสบการณ์
การทำงานในสถานประกอบการจริงตามกรอบมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ ให้ตรงกับความต้องการของ
ตลาดแรงงาน เตรียมความพร้อมให้บัณฑิตให้บัณฑิตก้าวเข้าสู่อาชีพ และสามารถทำงานได้ทันทีที่จบ
การศึกษาเกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยฯ และสถานประกอบการ (วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด,
2561, 208-209)

วัตถุประสงค์ของสหกิจศึกษา

วัตถุประสงค์การดำเนินการรูปแบบสหกิจศึกษา ปัจจุบันแต่ละสถาบันจะมีการกำหนด
วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันแต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานสหกิจศึกษาจะมุ่งเน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ
ตามมาตรฐานวิชาการ วิชาชีพ และตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ด้วยแนวคิดที่มุ่งเน้นว่าการจัด
การศึกษาสหกิจศึกษาจะทำให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่ “รู้จักตน รู้จักคน และรู้จักงาน” ดังนี้

- 1) เตรียมความพร้อมของนักศึกษา ด้านการพัฒนาอาชีพ (Career Development) และเสริม
ทักษะ และประสบการณ์ให้พร้อมที่จะเข้าสู่ระบบการทำงาน (Employability)
- 2) เพิ่มเติมประสบการณ์ทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และการพัฒนาตนเองแก่นักศึกษาในรูปแบบที่มี
คุณค่าเหนือกว่าการฝึกงาน
- 3) เปิดโอกาสให้สถานประกอบการทั้งภาคเอกชน และภาครัฐได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ บัณฑิต
- 4) ให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้มาตรฐานและตรงกับความ
ต้องการ ของตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น
- 5) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานประกอบการ และสถาบันอุดมศึกษาผ่านนักศึกษาสหกิจ
ศึกษาและคณาจารย์ในเทศ อันจะนำไปสู่ความร่วมมือที่กว้างขวางยิ่งขึ้น (ปรีชา พินขุนศรี, 2558, 13)

การดำเนินงานในรูปแบบสหกิจศึกษา เป็นการเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์และศักยภาพในการ
ทำงานจริงให้แก่ศึกษาก่อนสำเร็จ การศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นการสร้างความร่วมมือและ
ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรผู้ใช้บัณฑิต เพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีโอกาสได้งานทำ และ
เปิด โอกาสให้องค์กรผู้ใช้บัณฑิต (สถานประกอบการ) ได้คัดเลือกบุคลากรที่ต้องการตามความเหมาะสม
ของตำแหน่งงานในหน่วยงานของตน นอกจากนี้ การที่นักศึกษาได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์วิชาชีพ
ตาม สาขาวิชาที่เรียนเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ทำให้ตัวนักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้
ลักษณะงานและเลือกงานในสายวิชาชีพของตนเองได้ถูกต้อง รวมถึงทักษะที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงไม่ว่า
จะเป็นทักษะ ด้านการนำเสนอ การสื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ การเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง การทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นการได้รับคำตอบแทนหรือสวัสดิการอื่น ๆ จากองค์กรผู้ใช้บัณฑิต (สถานประกอบการ) ความ
รับผิดชอบต่อ หน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และสิ่งที่สำคัญ คือ
โอกาสได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานก่อนสำเร็จการศึกษามากกว่านักศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานมา
ก่อน เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีศักยภาพในการทำงาน ดังนั้น “สหกิจศึกษา” จึงเป็นระบบการศึกษาที่

ทำร่วมกันระหว่าง มหาวิทยาลัยฯ กับองค์กรผู้ใช้บัณฑิตเพื่อให้เกิดการศึกษาที่ดี สหกิจศึกษาถือเป็นระบบการศึกษาที่จัดให้มี การเรียนการสอนในสถานศึกษาสลับกับการไปหาประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการอย่างมีระบบด้วยความร่วมมือจากสถานประกอบการและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นระบบการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning : WIL)

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ(Thai Qualifications Framework for Higher Education) (TQF: HEd) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของประเทศซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิการแบ่งสายวิชาความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิ ระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตาม ระดับของคุณวุฒิลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ซึ่งเป็นการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิต บัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

มาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของคุณวุฒิระดับที่ 2 ปริญญาตรี อย่างน้อยต้องเป็นดังนี้

1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยมความรู้สึกรักของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตเสียสละเป็นแบบอย่างที่ดีเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจโลก

2) ด้านความรู้ มีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนักถึงหลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชาและตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติจะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบข้อบังคับที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์

3) ทักษะทางปัญญา สามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจและสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่นๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติและผลกระทบจากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพนักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของตนเองและของกลุ่ม รับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพ

5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถศึกษา และ ทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวม ข้อมูลประมวลผล แปลความหมายและนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการพูดการเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้ และการมีปฏิสัมพันธ์ ส่วนบุคคลจึงเป็นสมรรถนะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของเขาวงกตอารมณ์ คนที่มีประสิทธิผลจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้อื่นได้ มีการตระหนักรู้ ด้านปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคล มีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพและความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น รวมถึงพฤติกรรม การรับฟังแนวความคิด และเรื่องต่าง ๆ ของคนอื่นอย่างตั้งใจ (อินทิรา มีอินทร์เกิด, 2562, 125-126)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ภาพ : กรอบแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21

ที่มา : <https://www.google.co.th/search?q=ทักษะแห่งศตวรรษที่+21>

(จิตรพร ลีละวัฒน์, 2559, 486-487)

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา)

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) ปัจจุบันคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน สหกิจศึกษา (Cooperative Education) คือ เป็นการจรรายวิชาที่ให้ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือกับสถานประกอบการภายนอกมหาวิทยาลัย (สถานศึกษา) ด้วยการทำงานจริงเต็มเวลา แบบสลับภาคการเรียนกับภาคการทำงาน ซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (Learning outcomes) ทั้งที่ระบุในรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) และตามความต้องการของแหล่งเรียนรู้ในสภาพจริง ประเภทแหล่งเรียนรู้ในสภาพจริงในแต่ละหลักสูตรจึงต้องคำนึงถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่กำหนดไว้เป็นหลัก และความพร้อมของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น และความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ตลอดจนเครือข่าย

ความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ในสภาพจริงที่มีความมั่นคง เข้มแข็ง หากขาดองค์ประกอบเหล่านี้อาจเกิด ความยุ่งยากในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่มีการบูรณาการกับการทำงานอย่างเข้มแข็งและมีคุณภาพ

ผู้เขียนเห็นว่า หลักสูตรที่มีการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning: WIL) โดย ใช้รูปแบบสหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ (Experimental Learning) เป็นการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ที่ได้รับการปฏิบัติงานจริงใน สถานประกอบการ (Work-based Learning) ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษามีโอกาสประยุกต์ความรู้ ทักษะการ ทำงาน และทักษะเฉพาะวิชาชีพ ได้รู้จักชีวิตที่แท้จริงของการทำงานก่อนสำเร็จการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จเพื่อสร้างนักศึกษาสหกิจศึกษา ไปปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูง สูงต่อสถานประกอบการ ต่อตัวนักศึกษาสำหรับอนาคตในการประกอบอาชีพนั้น คณะฯ และหลักสูตรจึง ต้องมีกระบวนการ กลไกการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) ดังนี้ คือ

1. พัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)

1.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการนั้น การพัฒนาอุปนิสัยนิสัยในการประพฤติ ตัวอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่องาน และ ส่วนรวม เคารพ ความรู้สึกรักของ ผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม ความขัดแย้ง ทางค่านิยม มีการประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี และมีความรับผิดชอบต่องานใน หน้าที่ มีระเบียบวินัย ในการทำงาน อดทน ขยัน และซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เข้าใจและเคารพในสิทธิ และทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ สมรรถนะของแรงงานตามที่สถานประกอบการ ต้องการ

1.2 ด้านความรู้ สมรรถนะการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ นั้น ด้านความรู้ ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่าง ยิ่งต่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาความรู้เพื่อให้นักศึกษา สหกิจศึกษานำความรู้ ที่ได้จากการเรียนในมหาวิทยาลัยไปสู่การปฏิบัติงาน สามารถประยุกต์ความรู้ ทาง วิชาการ ตามสาขาวิชาที่ศึกษา นำไปปฏิบัติงาน สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ หรือจัดทำแผนงาน หรือโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น นวัตกรรม การให้บริการของ หน่วยงาน ผ่านรูปแบบแอปพลิเคชัน หรือการสร้างมูลค่าแก่สินค้าหรือบริการ เป็นต้น ซึ่งหากนักศึกษา สหกิจ ศึกษา สามารถนำความรู้ทางทฤษฎีที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตามความต้องการของสถาน ประกอบการที่ต้องการให้บุคลากรในสถานประกอบการมีพัฒนาการ ด้านความรู้ในงานที่ทำ นักศึกษา สามารถคิดต่อยอดและนำองค์ความรู้ ที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ให้ใน การปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ซึ่ง มีความสำคัญมากต่อ ความสำเร็จสำหรับสถานประกอบการ

1.3 ด้านทักษะทางปัญญา สมรรถนะการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถาน ประกอบการนั้น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาในงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา ถือเป็นเรื่อง ที่มีความสำคัญอย่างมากในการปฏิบัติงาน เพราะหากนักศึกษาสหกิจศึกษาสามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำ ความเข้าใจ และสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ ๆ จากแหล่งข้อมูลที่ หลากหลาย และใช้ ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน และงานอื่นๆ ได้ด้วยตัวนักศึกษาเองแล้วจะ ก่อให้เกิด ประโยชน์อย่างยิ่งต่อสถานประกอบการ เพราะนักศึกษา สามารถใช้ วิธีการปฏิบัติงานประจำและหา

แนวทางใหม่ในการ แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม สามารถเปลี่ยนแปลงหรือประยุกต์ใช้ความรู้ ที่มีอยู่ในการปฏิบัติการกิจได้ และมีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นต่อไปได้

1.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ สมรรถนะการปฏิบัติงานของ นักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการนั้น การมีปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นสมรรถนะที่เป็น องค์ประกอบที่สำคัญของ ความคิดและอารมณ์ กล่าวคือ คนที่มีประสิทธิภาพจะสามารถตอบสนองต่อความ ต้องการ ของผู้อื่น ได้ มีความสามารถในการฟังอย่างมีเหตุผล และความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น พฤติกรรมที่สำคัญต่าง ๆ เหล่านี้ จะเกิดประโยชน์สำหรับการทำงานเป็นทีม ตลอดจน การมีภาวะความเป็น ผู้นำในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของการทำงาน มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำเป็นอย่างดี มีลักษณะการเป็น ผู้นำความรู้ หลักการบริหารงาน เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนหลายระดับในภาวการณ์ที่แตกต่างกัน รู้จัก ปรับเปลี่ยนการบริหารงานที่ทำ ส่งผลให้ การทำงานประสบความสำเร็จ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทำให้ การทำงานเจริญเติบโตต่อไปได้

1.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หาก นักศึกษาสหกิจศึกษา มีความสามารถใช้เครื่องมือที่ทันสมัย หลากหลาย มีความสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น เพื่อสืบค้นข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน สามารถเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา สามารถใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลแปลความหมาย และนำเสนอข้อมูล สารสนเทศ อย่างถูกต้อง สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน ต้องค้นหาและใช้ ข้อมูล สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดผลดีต่ออนาคตของนักศึกษาสหกิจศึกษาอย่างมากเพราะถือว่า นักศึกษา มีการเตรียมพร้อมปรับตัวอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ของศตวรรษที่ 21 นี้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หากมีการเตรียมความพร้อมนักศึกษาสหกิจศึกษาเพื่อให้ปฏิบัติงานได้ตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ(TQF) ทั้ง 5 ด้านแล้ว จะก่อให้เกิดสมรรถนะของแรงงาน ตามที่สถานประกอบการต้องการ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จสำหรับสถานประกอบการ ตลอดจนความสำเร็จสำหรับการทำงานของนักศึกษา โอกาสได้งานทำในลำดับต่อไป เป็นต้น

2. พัฒนาร่วมมือกับเครือข่ายสถานประกอบการ (ทั้งสถานประกอบการภาครัฐและสถาน ประกอบการภาคเอกชน)

สหกิจศึกษา (Co-operative Education) คือ การศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในหน่วยงานซึ่ง เรียกว่าสถานประกอบการอย่างเป็นระบบก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษา เชิงบูรณาการ ระหว่างการเรียนการสอนกับการทำงานอย่างมีระบบ โดยให้นักศึกษามีการปฏิบัติงานจริงใน สถานประกอบการ จำนวนไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์ ซึ่งสถานประกอบการจะเข้าร่วมจัดการเรียนการสอน อย่างเต็มรูปแบบให้ความร่วมมือเต็มเวลา ทั้งนี้นักศึกษาจะเป็นเสมือนเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานปฏิบัติงาน ชั่วคราวในสถานประกอบการ นักศึกษาสหกิจศึกษาอาจจะรับเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการหรือค่าตอบแทน อื่นตามความเหมาะสมจากสถานประกอบการนั้น การสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีและส่งเสริม การมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของสถานประกอบการ เปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการ ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ อันจะเป็นการฝึกการประยุกต์ใช้ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีสามารถนำไปใช้ใน การทำงานจริงเป็นการเติมเต็มการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะและ ประสบการณ์ที่ดีให้แก่ นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามที่ตลาดแรงงาน

ต้องการ เพิ่มโอกาสในการได้งานทำ และเปิดโอกาสให้สถานประกอบการได้คัดเลือกบุคลากรที่ต้องการตามความเหมาะสมของตำแหน่งงาน ดังนั้น สถานประกอบการที่จะให้นักศึกษาสหกิจศึกษาฝึกงานนั้นจึงมีความสำคัญอย่างมาก กล่าวคือ การคัดเลือกสถานประกอบการที่เป็นสถานประกอบการเป้าหมายที่จะให้นักศึกษาสหกิจไปฝึกงาน จำเป็นต้องเป็นสถานประกอบการที่เป็นที่ยอมรับได้มาตรฐานวิชาชีพตามข้อกำหนดเบื้องต้นเกณฑ์มาตรฐานในการเลือกสถานประกอบการ ที่มีคุณภาพและตรงกับสาขางานไว้ให้นักศึกษาสหกิจศึกษา อีกทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาสหกิจศึกษาสามารถนำเสนอสถานประกอบการที่ต้องการเพื่อให้คณะฯ สามารถอนุมัติเพิ่มเติมได้

ปัจจุบันคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้สร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน บันทึกข้อตกลงสหกิจศึกษาในรูปแบบ MOU (Memorandum Of Understanding) ซึ่งคณะฯ มุ่งหวังที่จะให้มีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษา โดยวิธีการของสหกิจศึกษาให้เกิดผลทางรูปธรรม ในการปฏิบัติงานของสหกิจ โดยกำหนดรูปแบบและขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เช่น มีฝ่ายบุคคลหรือฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ หัวหน้างาน (Job Supervisor) หรือพนักงานที่ปรึกษางาน (Job Advisor) เป็นผู้ที่สถานประกอบการมอบหมายให้กำกับดูแลนักศึกษาในระหว่างการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรฐานต่างๆร่วมกัน เช่น ด้านนโยบายของสถานประกอบการ ในการสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ตลอดจนประโยชน์ที่ สถานประกอบการจะได้รับในการดำเนินงานสหกิจศึกษา การส่งเสริม หรือสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีการนำเสนอผลการปฏิบัติงานและประสบการณ์ที่ได้รับ การจัดงบประมาณและทรัพยากร ได้แก่มีค่าตอบแทนและสวัสดิการในอัตราที่เหมาะสมตามความจำเป็นของลักษณะงาน มีอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานของนักศึกษา มีความปลอดภัยต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษา มีการเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษา ปฐมนิเทศ สอนงาน การจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาในระหว่างปฏิบัติงาน เป็นต้น

3. พัฒนารูปแบบการนิเทศงานสหกิจศึกษา การนิเทศงานสหกิจศึกษาระหว่างที่นักศึกษาปฏิบัติสหกิจศึกษาร่วมกับหลักสูตร ประเมินผลนักศึกษาในรายวิชาสหกิจศึกษาถือเป็นการดำเนินงานในขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของสหกิจศึกษา การติดตามผลการนิเทศ การสร้างขวัญกำลังใจในการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและกระบวนการประเมินผล ติดตาม และแก้ปัญหาในระหว่างปฏิบัติงานจึงมีความสำคัญ ปัจจุบันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แต่การนิเทศงานสหกิจศึกษาต้องดำเนินการต่อไปและมีความสำคัญ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการประเมินผล ติดตาม และแก้ปัญหาในระหว่างปฏิบัติงานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจเป็น อีกหนึ่งทางที่สามารถแก้ปัญหาการนิเทศสหกิจศึกษาได้ โดยการพัฒนากระบวนการนิเทศในงานสหกิจศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดกิจกรรมการนิเทศวางแผนการนิเทศ สร้างความเข้าใจและการให้ความรู้การปฏิบัติการนิเทศ สร้างขวัญกำลังใจ และการประเมินผลการนิเทศ เป็นต้น

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการนิเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศ การสร้างความเข้าใจและการให้ความรู้โดยวิธีการสร้างความรู้ด้วยการปฐมนิเทศงานสหกิจศึกษาทักษะความรู้ที่จำเป็นและการใช้เครื่องมือด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่องทางการติดตามผลการนิเทศผ่าน

ช่องทางโทรศัพท์มือถือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น รูปแบบการนิเทศในงานสหกิจศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการเตรียมสหกิจในปัจจุบัน

สรุป

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มีแนวทางเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) พัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายสถานประกอบการ และพัฒนารูปแบบการนิเทศงานสหกิจศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จเพื่อสร้างบัณฑิตให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตามพันธกิจการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในด้านสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและ นโยบายการส่งเสริมการสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงานของคณะและหลักสูตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตรพร ลีละวัฒน์. (2559). การพัฒนาบัณฑิตให้เป็นมืออาชีพ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(1). 486-487.
- ปรีชา พินขุนศรี. (2558). ระบบการจัดการสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา *Co-Operative Management System in Higher Education Instution*. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 21(1), 13.
- พาทีศ คงโสมมา. (2555). “สหกิจศึกษากับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตไทย Cooperative Education and Development of Thai Students’ Quality กองส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน สำนักงาน อธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม”. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 2(3).
- วิไลลักษณ์ขาวสะอาด. (2561) ประสิทธิภาพของสหกิจศึกษา : กรณีศึกษา อุดมศึกษาไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (2561).
- อินทิรา มีอินทร์เกิด. (2562). การบูรณาการการจัดการสหกิจศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเชิงผู้ประกอบการ *Integrated Approach of Cooperative Education Management to Develop Entrepreneurial Graduates*. กรุงเทพมหานคร: ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสยาม.